

УДК 343.346.1/5(477)

В.І. Осадчий

АНАЛІЗ ПОКАРАННЯ ЗА ПОШКОДЖЕННЯ ШЛЯХІВ СПОЛУЧЕННЯ І ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ В КРИМІНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ (СТ. 277) ТА ІНШИХ КРАЇН-УЧАСНИЦЬ СНД

Види і розміри покарань за пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів в кримінальному законодавстві України та інших країн-учасниць СНД передбачені неоднакові. Наведемо в Таблиці №1 види і розміри покарань за вчинення цього злочину, коли це спричинило шкоду здоров'ю людини, її смерть чи смерть кількох осіб.

Аналізуючи дані щодо покарання за пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів, коли це спричинило шкоду здоров'ю людини, її смерть чи смерть кількох осіб, насамперед вкажемо таке. Пошкодження шляхів сполучень і транспортних засобів визнається умисним злочином в КК України (ст. 277) [1], КК Республіки Білорусь (ст. 309) [2], КК Республіки Казахстан (ст. 299) [3], КК Республіки Молдова (ст. 268) [4], Республіки Узбекистан (ст. 263) [5]. Для зручності, Кодекси цих країн назвемо кодексами першої групи.

В кримінальних кодексах Киргизької Республіки [6], Республіки Азербайджан (ст. 266) [7], Республіки Вірменія (ст. 246) [8], Республіки Таджикистан (ст. 214) [9], Республіки Туркменістан (ст. 328) [10], Російської Федерації (ст. 267) [11] прямої вказівки на конкретну форму вини при пошкодженні шляхів сполучень і транспортних засобів немає. Кодекси цих країн назвемо кодексами другої групи.

Підкреслимо, що види та розміри покарань, як в умисних, так і необережних злочинах різняться.

Щодо умисних злочинів, відповідальність за вчинення яких передбачена в кодексах першої групи. Найсуворіше за пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів, коли це спричинило шкоду здоров'ю людини, її смерть чи смерть кількох осіб, реагують КК України та КК Республіки Узбекистан.

Умовні скорочення, вжиті в Таблиці №1:

Ст. – стаття; КК – Кримінальний кодекс; * – позначено покарання у виді штрафу; с.т.т.у. – середньої тяжкості тілесні ушкодження (середня шкода здоров'ю); т.т.у. – тяжкі тілесні ушкодження (тяжка шкода здоров'ю); ВР – виправні роботи; ОВ – обмеження волі; ПВ – позбавлення волі; р. – років; м. – місяців; 1 – ст.268 КК Республіки Молдова на частині не поділяється; 2 – Модельний кримінальний кодекс (ст.18) злочином невеликої тяжкості визнає: умисні і необережні діяння, за які максимальне покарання, передбачене цим Кодексом, не перевищує двох років позбавлення волі; злочином середньої тяжкості визнає: умисні діяння, за які максимальне покарання, передбачене цим Кодексом, не перевищує п'яти років позбавлення волі, а також необережні діяння, за які передбачено покарання у вигляді позбавлення свободи понад два роки. (За необережні злочини позбавлення волі не може перевищувати семи років (ч. 3 ст. 58 Модельного кримінального кодексу)

Таблиця №1

Покарання за пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів у випадку спричинення середньої тяжкості чи тяжких тілесних ушкоджень (середньої чи тяжкої шкоди здоров'ю), спричинення смерті людини чи смерті кількох осіб за кримінальним законодавством України та інших країн-учасниць СНД: порівняльні характеристики

Наслідки		с.т.т.у. (середня шкода)	т.т.у. (тяжка шкода)	смерть людини	смерть кількох осіб
Покарання					
Ст.277 КК України	ПВ	3-8р. *	3-8р.	7-15.	7-15р.
	Штраф				
	ВР	до 2р. до 2р.	до 2р. до 2р.		
Ст.266 КК Азербайджану	ПВ			2-5р.	3-8р.
	Штраф				
	Арешт	3-6м. до 4р.	3-6м. до 4р.	3-10р.	
Ст.309 КК Білорусі	ПВ	*	*		
	Штраф	до 4р. *	до 4р. *	3-8р.	6-10р.
	Арешт	4-6м. до 4р.	4-6м. до 4р.		
Ст.246 КК Вірменії	ПВ	*	*		
	Штраф	до 3р. *	до 3р. *	3-5р.	5-10р.
	Арешт	3-7р.	3-7р.	3-7р.	3-7р.
Ст.299 КК Казахстану	ПВ	*	*		
	Штраф	до 3р. *	до 3р. *	3-8р.	6-10р.
	Арешт	4-6м. до 4р.	4-6м. до 4р.		
Ст.283 КК Киргизії	ПВ	*	*		
	Штраф	до 3р. *	до 3р. *	3-5р.	5-10р.
	Арешт	3-7р.	3-7р.	3-7р.	3-7р.
Ст.268 КК Молдови	ПВ	*	*		
	Штраф	до 3р. *	до 3р. *	3-8р.	6-10р.
	Арешт	3-7р.	3-7р.	3-8р.	6-10р.
Ст. 267 КК Росії	ПВ	*	*		
	Штраф	до 6м. до 3р.	до 6м. до 3р.	2-7р.	5-10р.
	Арешт	до 2р. до 4р.	до 2р. до 4р.	2-7р.	4-8р.
Ст.214 КК Таджикистану	ПВ	*	*		
	Штраф	до 3р. до 5р.	до 3р. до 5р.	5-10р.	10-15р.
	Арешт	злочин невелик тяжкості	злочин невелик тяжкості	злочин серед. тяжкості	злочин серед. тяжкості
Ст.328 КК Туркменістан	ПВ	*	*		
	Штраф	до 3р. до 5р.	до 3р. до 5р.	5-10р.	10-15р.
	Арешт	злочин невелик тяжкості	злочин невелик тяжкості	злочин серед. тяжкості	злочин серед. тяжкості
Ст.263 КК Узбекистану	ПВ	*	*		
	Штраф	до 3р. до 5р.	до 3р. до 5р.	5-10р.	10-15р.
	Арешт	злочин невелик тяжкості	злочин невелик тяжкості	злочин серед. тяжкості	злочин серед. тяжкості
Ст.211 Модельного КК ²	ПВ	*	*		
	Штраф	до 3р. до 5р.	до 3р. до 5р.	5-10р.	10-15р.
	Арешт	злочин невелик тяжкості	злочин невелик тяжкості	злочин серед. тяжкості	злочин серед. тяжкості

Так, у випадку спричинення середньої тяжкості чи тяжких тілесних ушкоджень в ч.2 ст. 277 КК України передбачено безальтернативне позбавлення волі на строк від 3 до 8 р. Спричинення таких же наслідків в ч. 1 ст. 263 КК Республіки Узбекистан карається позбавленням волі на строк до 5р. (але при цьому передбачено і такі покарання як штраф та виправні роботи). Спричинення смерті людині (кільком особам) внаслідок пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів в ч. 3 ст. 277 КК України карається позбавленням волі на строк від 7 до 15 р., тобто так, як і просте умисне вбивство. Спричинення смерті людині за таких же умов в ч. 2 ст. 263 КК Республіки Узбекистан карається позбавленням волі на строк від 5 до 10 р. (просте умисне вбивство – ч.1 ст.97 КК Республіки Узбекистан карається позбавленням волі на строк від 10 до 15 р., кваліфіковане – ч. 2 ст. 97 – позбавленням волі на строк від 15 до 20 р. або смертною карою). Отже серед умисного пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів найсуворіше покарання передбачено в ст. 277 КК України.

В кримінальних кодексах другої групи – Республіки Азербайджан (ст. 266), Республіки Вірменія (ст. 246), Республіки Киргизія (ст. 283), Республіки Таджикистан (ст. 214), Республіки Туркменістан (ст. 328), Російської Федерації (ст. 267), як зазначалось, вказівки на умисне пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів відсутні. При цьому вказано на необережність щодо спричинення шкоди здоров'ю чи заподіяння смерті. За таких умов, як на наш погляд, є підстави вважати, що пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів може вчинятись як умисно, так і необережно. Хоча автори коментаря Кримінального кодексу Російської Федерації вважають, що “приведення в непридатність транспортних засобів або шляхів сполучень із суб'єктивної сторони передбачає необережну форму вини у виді легковажності чи недбалості” [12]. Зауважимо також, що Модельний кримінальний кодекс [13] рекомендував визнавати пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів злочином середньої тяжкості. При цьому Модельний кримінальний кодекс рекомендував, що за необережні злочини позбавлення волі не може перевищувати семи років.

Покарання за пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів в кримінальних кодексах другої групи передбачене більш м'яке. Насамперед вкажемо, що у випадках спричинення середньої тяжкості чи тяжкої шкоди здоров'ю потерпілого покарання є альтернативним (позбавлення волі, причому на строк не більше 4 р., передбачено в будь-яких варіаціях з іншими покараннями – штрафом, виправними роботами, арештом, обмеженням волі). Підкреслимо, що за спричинення середньої тяжкості чи тяжкої шкоди в ст. 214 КК Республіки Таджикистан взагалі не передбачено таке покарання як позбавлення волі. Найсуворішим в санкції цієї статті визначено обмеження волі на строк до 3р. в альтернативі зі штрафом та арештом. За спричинення з необережності смерті особи або кількох осіб саме м'яке покарання передбачає ст. 266 КК Республіки Азербайджан, – позбавлення волі відповідно від 2 до 5р. та від 3 до 8 р. Найсуворіші покарання за спричинення смерті двох чи більше осіб передбачають кримінальні кодекси Республіки Вірменія та Російської Федерації – від 6 до 10 р. позбавлення волі.

Як бачимо, види та розміри покарань, передбачені за фактично одні й ті ж наслідки, в усіх кримінальних кодексах країн-учасниць СНД різняться. Зі згаданих кримінальних кодексів покарання, передбачені в ст.277 КК України, є самими суворими. Проте практика застосування ст.277 КК України свідчить про те, що суди в Україні за пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів карають винних не надто суворо. Покажемо статистику застосування судами України покарання за пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів в Таблиці №2.

Дані Таблиці №2 демонструють, зростання кількості засуджених за пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів – з 29 осіб в 2005 р. до 119 осіб в 2008 р. При цьому спостерігається і певне зростання кількості осіб, засуджених до позбавлення волі – з 3 осіб в 2005 р. до 16 осіб в 2008 р. Не дивлячись на таке зростання, збільшується кількість засуджених до позбавлення волі на мінімальні строки. Якщо в 2005 р. строком на 1 рік засуджених не було, то вже в 2007 р. їх стало 7 осіб, а у 2008 р. – 10 осіб. Спостерігаємо також і тенденцію до збільшення засуджених осіб на строк від 1 до 2 років – з 2 засуджених осіб в 2005 р. до 5 засуджених осіб у 2008 р.

Таблиця №2

Застосування судами України покарання за пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів (ст. 277 КК України)

Роки та кількість засуджених осіб		2005 р. (29 осіб)	2006 р. (71 особа)	2007 р. (88 осіб)	2008 р. (119 осіб)
Покарання	1 рік		1	7	10
	1-2 р.	2	2	2	5
	2-3 р.		2	3	1
	3-5 р.		2	2	
	5-8 р.	1	1	2	
	8-10 р.				
	10-15 р.			1	
Обмеження волі		1			5
Арешт				1	
Виправні роботи			2		4
Громадські роботи				1	1
Штраф		5	21	15	33
Звільнено з випробуванням		20	37	51	60
Звільнено з інших підстав			3	3	

Зауважимо також, що покарання у виді позбавлення волі засудженим за злочин, відповідальність за який передбачено ст. 227 КК України, призначалось, як правило, на строк не більше двох років. Строк позбавлення волі понад два роки призначався засудженим лише за умови вчинення злочину, відповідальність за який передбачена в ст. 277 КК України, разом з іншими злочинами.

Відзначимо й те, що значно зросла і кількість осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням – з 20 осіб в 2005 р. до 60 осіб в 2008 р.

Суттєвим є і зростання засуджених осіб до штрафу – з 5 в 2005 р. до 33 осіб в 2008 р.

Ці дані говорять про те, що суворі санкції, передбаченні ст. 277 КК України, фактично не працюють. А відтак потребують перегляду в бік пом'якшення.

Література

1. Кримінальний кодекс України. – К.: Вид. Паливода А.В., 2009. – 188 с.
2. Уголовный кодекс Республики Беларусь. Принят Палатой представителей 2 июня 1999 года. Одобрен Советом Республики 24 июня 1999 года: Текст Кодекса по состоянию на 15 сентября 2004 года. – Мн.: Амалфея, 2004, – 320 с.
3. Уголовный кодекс Республики Казахстан. По состоянию на 1 сентября 1999 года. – Алматы: Юристъ, 1999. – 140 с.
4. Уголовный кодекс Республики Молдова от 18 апреля 2002 г. – Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2003. – 408 с.
5. Уголовный кодекс Республики Узбекистан: научно-практический комментарий. – Ташкент, Академия МВД Республики Узбекистан, 1996. – 388 с.
6. Уголовный Кодекс Кыргызской Республики. – Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2002. – 352 с.
7. Уголовный кодекс Азербайджанской Республики. – Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001. – 325 с.
8. Уголовный кодекс Республики Армения. Принят 18.04.2003 г. – Режим доступа: <http://www.crime.vl.ru>
9. Уголовный кодекс Республики Таджикистан. – Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001. – 410 с.
10. Уголовный кодекс Туркменистана. – Ашхабад: “Туркменистан”, 1997. – 377 с.
11. Уголовный кодекс Российской Федерации. С изменениями и дополнениями на 15 октября 2005 года. – М.: Изд-во Эксмо, 2005. – 256 с.
12. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. – 3-е изд., перераб и доп. / Ю.В. Грачева, Л.Д. Ермакова [и др.]; отв. Ред. А.И. Рарог. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2006, с. 464.
13. Модельный уголовный кодекс для государств-участников Содружества Независимых Государств: Рекомендательный законодательный акт. Принят постановлением Межпарламентской Ассамблеи государств-участников Содружества Независимых Государств в Санкт-Петербурге 17 февраля 1996 г. // Правоведение. – 1996. – № 1. – С. 88-90, 95-96.

Анотація

Осадчий В.І. Аналіз покарання за пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів в кримінальному законодавстві України (ст. 277) та інших країн-учасниць СНД. – Стаття.

Види та розміри покарань за пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів (як в умисних, так і необережних злочинах) передбачені за фактично одні й ті ж наслідки, в усіх кримінальних кодексах країн-учасниць СНД різняться. Найсуворіше за пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів реагують КК України та КК Республіки Узбекистан. Суди в Україні за пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів карають винних не надто строго. І отже санкції, передбаченні ст.277 КК України, фактично не працюють і потребують перегляду в бік пом'якшення.

Ключові слова: покарання, транспортні злочини.

Summary

Osadchiy V.I. An analysis of punishment for the damage of ways of report and transport vehicles in the criminal legislation of Ukraine (article 277) and other countries-participants of the CIS. – Article.

Quality and quantity of punishments for damaging transport communication and equipment (committed occasionally or intentionally) are foreseen for the same consequences by legislation of the CIS participant states, but provided in different ways. The strictest sanctions are set in criminal codes of Ukraine and Uzbekistan. But Ukrainian courts do not impose long terms of imprisonments for the crimes of such sorts. That means, the current legal rules do not work in this sphere, and need revision.

Key words: punishment, traffic crimes.

УДК 343.2/7

Ж.В. Мандриченко

РЕАЛИЗАЦИЯ ЧАСТНЫХ НАЧАЛ В УГОЛОВНОМ ПРАВЕ

Постановка проблемы. Современное уголовное законодательство направленно на повышение роли участников уголовно-правового конфликта в механизме его разрешения. В связи с чем Закон, как инструмент, не чуждый развития, должен предусматривать разумное соотношение публичных и частных начал, исходя из интересов, в первую очередь, потерпевшего и обвиняемого, а также государства в лице его правоохранительных органов.

Традиционный подход к природе уголовного права как отрасли признанного публичного права сегодня необходимо скорректировать, так как элементы диспозитивности характерны и присущи современному украинскому уголовному праву. Прежде всего, современное уголовное право, как и другие отрасли публичного права вынуждены постепенно освобождать себя от парадигм, которые оно формировало на протяжении последних двух столетий. Такая вынужденность связана с переходом к идеологии постмодерна, которая становится доминирующей среди юристов мира в эпоху глобализации [1, с. 296-303].